

ЈЗУ ЦЕНТАР ЗА ЈАВНО ЗДРАВЈЕ – СКОПЈЕ
ISHP QENDRA E SHËNDETIT PUBLIK – SHKUP

ул. 3-та Македонска бригада бр.18 Скопје, тел. 02/3298 667, факс 02/3298 251, www.cph.mk
rr. 3-Brigada e Tretë Maqedonase nr.18 Shkup, tel. 02/3298 667, faks 02/3298 251, www.cph.mk

**ИНФОРМАЦИЈА ЗА КАДАР ВО ЗДРАВСТВЕНИТЕ
УСТАНОВИ НА ПОДРАЧЈЕТО НА ЦЕНТАР ЗА ЈАВНО
ЗДРАВЈЕ – СКОПЈЕ ЗА 2024 ГОДИНА**

Скопје, март-април 2025 година

Ј.З.У. Центар за јавно здравје - Скопје

В.Д. ДИРЕКТОР: Муамет Демири

Раководител на Одделението:

Проф. д-р Валентина Симоновска

Уредник:

Проф. д-р Валентина Симоновска

Автори:

Проф. д-р Валентина Симоновска

Бранка Крстев

Дипл. социјален работник

Обработка на податоци:

Одделение за социјална медицина

Компјутерска обработка на податоците:

ИНФО СОФТ ИНГ, Скопје

Содржина

1. Вовед.....	4
2. Цел на информацијата.....	8
3. Материјали и метод на работа.....	8
4. Резултати и дискусија.....	9
4.1. Мрежа на здравствени установи и организациски потенцијал (Скопски регион).....	9
4.2 Кадровска обезбеденост на Скопскиот регион со здравствени работници и здравствени соработници.....	11
5. Заклучок.....	15
6. Препораки.....	17
7. Референци.....	18
8. Прилог табели.....	19

1. Вовед

Човечките ресурси или персоналот во здравствените организации претставуваат критичен фактор во сите здравствени служби, бидејќи се централни во спроведувањето на здравствената заштита, на политиките и на програмите. Како основни цели во поглед на развивање на кадрите во областа на здравствената заштита би биле следните:

- Образованието на здравствените професионалци треба да се базира на принципите на политиката “здравје за сите”, подготвувајќи ги да бидат во состојба да обезбедат промотивни, превентивни, куративни и рехабилитациски служби, со добар квалитет и да им помага да ги зближат клиничката и јавно здравствената практика.
- Системите за планирање треба да гарантираат дека бројот и разновидноста на здравствените професионалци ќе одговара на актуелните и идните здравствени потреби.
- Треба да постојат адекватни капацитети за специјализирана обука за водство, менаџмент и практика во јавното здравство.
- Образованието на професионалците во другите сектори треба да ги вклучи основните принципи на политиката “здравје за сите”, како и сознанието дека нивната работа може да влијае на детерминантите на здравјето.

Човечките ресурси, односно персоналот во областа на здравствената заштита треба да бидат соодветни по број и да поседуваат вештини и компетенции со што ќе бидат во состојба да одговорат на побарувањата и на потребите на здравствените организации. Планирањето на кадарот или персоналот претставува една од менаџерските функции. Менаџерите на здравствените организации треба да имаат способност да ги планираат побарувањата на персоналот и притоа да гарантираат дека обезбедувањето на здравствениот персонал ќе одговара на потребите на организациите. Потребно е да се обезбеди добро развиен информативен систем за водење на човечките ресурси и процес кој вклучува многу фактори кои се ангажираат околу професионалниот развој на здравствениот персонал.

Рационализацијата на вкупниот број општо се планира како средство за подобрување на ефикасноста и усогласување на најсоодветните вршители на услуги со потребите на

популацијата. Рационализацијата може да се гарантира со комбинирање на неколку мерки, и тоа:

- намалување на силата преку рестрикции во бројот на обучениот персонал;
- ревидирани норми во однос на бројот на обучениот персонал;
- редистрибуција на постоечкиот персонал;
- рационално користење во иднина, преку подобро менаџирање и водење.¹

Работната сила е основниот ресурс на системот на јавно здравство. Работната сила во јавното здравство на САД е составена од поединци од најразлични професии, технички дисциплини и образование. Таа разновидност воедно е и предизвик и мотивација за напорите за дефинирање и за процена на составот на работната сила. Истата е составена од поединци чиј главен работен фокус е да понудат една или повеќе основни услуги на јавното здравство, без разлика дали тие поединци се на платниот список на официјална, на доброволна или на непрофитна агенција за јавно здравство.²

Во различни алтернативни дефиниции се нагласува еден или друг аспект или карактеристика на вработените во јавното здравство. Во еден Извештај на Центрите за контрола и за превенција на болести, компетенцијата на работната сила е идентификувана како прва од трите темелни компоненти на националната инфраструктура на јавното здравство.³

Во моментот, трендовите на работната сила во САД покажуваат дека јавното здравство старее, т.е. дека многу работници се пензионираат или се блиску до возраста за пензионирање. Просечната возраст на медицинска сестра во јавното здравство, што е составен дел на работната сила во јавното здравство, изнесува 49,5 години.⁴

¹ Петковски К., Симоновска В. (2008). Менаџмент во здравство. Херакли Комерц, Битола.

² Public Health Functions Project. *The Public Health Workforce: An Agenda for the 21st Century*. Washington, DC: US Department of Health and Human Services; 1997.

³ Centers for Disease Control of Prevention. *Public Health's Infrastructure*. A status report prepared for the Appropriations Committee of the US Senate. Washington, DC: US Department of Health ft Human Services; 2001.

⁴ Association of State and Territorial Health Official, Council of State Governments, National Association of State Personnel Executives. *State Public Health Worker Shortage*. Washington, DC: ASTHO; 2004.

За да и се спротивстават на таа криза во пораст, лидерите во јавното здравство започнале да ги разгледуваат потенцијалните стратегии за да го направат следново:⁵

- ✓ Да ги подобрат стручноста и компетентноста на постојаната работна сила за да ја пополнат празнината во искуството која останува по пензионирањето на работниците.
- ✓ Успешно да ги подготват и да ги вработат студентите и професионалците од други дисциплини за да влезат и да останат во јавното здравство и да осигурат адекватен број работници на вистинските места, со потребните вештини за заштита и за подобрување на здравјето.
- ✓ Да го истражат работното опкружување во агенциите за јавно здравство, со цел да ги формулираат промените што може да ги поттикнат вработувањето и задржувањето во службата.
- ✓ Да ги координираат напорите за вработување и задржување на работното место, со цел да го редуцираат дуплирањето и да ги масимизираат ефикасноста и ефективноста.

Можноста за напредување во организацијата е основен фактор за задржување на продуктивни работници.⁶ Политиките со кои се имплементираат основните правила на организацијата се важни за успешен кадровски менаџмент. Во најмала рака, организацијата би требало да има специфични политики за таа намена и кога располага со квалитетни и соодветни политики, организацијата е подобро опремена да се справи со проблемите и со правните спорови.⁷

Анализата на работната позиција е примарен составен дел на секој оддел за човечки ресурси во здравството. Пред да може да се вработат и да се селектираат кандидатите, потребно е сериозно да се разгледа што организацијата има за определена работна позиција.

⁵ Council on Linkages Between Academia and Public Health Practice. *Evidence-Based Forum on Effective Recruitment and Retention Efforts*. Washington, DC: Council on Linkages; 2004.

⁶ Fried BJ. Recruitment, selection and retention. In: Fried BJ, Fottler MD, Johnson JA, eds. *Human Resources in Health Care: Managing for Success*. 5th ed. Washington, DC: AUPHA; 2005: 163-204.

⁷ Џенет Е. П., Тауша Д.Р., Ли Т. (2011). Менаџмент на човечките ресурси. Академски печат, Скопје.

Анализата на работните позиции се однесува на разделување на целината на нејзините составни делови, со цел секој од нив да се истражи и да се интерпретира.⁸ За да спроведат анализа на работните позиции, одделите за човечки ресурси треба да соберат податоци од различни извори, врз основа на следново:⁹

- Содржината на работната позиција – ги утврдува и ги опишува активностите, како што се задачите и задолженијата.
- Барања на работната позиција – знаењата, вештините и карактеристиките што треба да ги поседува кандидатот.
- Контекст на работната позиција – ги утврдува целта, одговорностите на вработените, работните услови и аранжманите за надзор.

Анализата и описот на работните позиции може да бидат корисна алатка при вреднувањето на работната ефективност.¹⁰

Човечките ресурси се од особено значење за организацијата за јавното здравство бидејќи персоналот е, без сомнение, најважното средство за подобрување на здравјето на луѓето. Според моделот на Портер и Лоулер, напорот на вработениот е определен од два фактора: 1) вредноста што им се придава на определени резултати на поединецот и 2) степенот до кој лицето верува дека напорот што го вложил ќе доведе до постигнување на тие награди.^{11, 12}

⁸ Hornsby JS, Kuratko DF. *Frontline HR: A Handbook for the Emerging Manager*. Mason, OH: Texere; 2005:43-60.

⁹ Hornsby JS, Kuratko DF. Human resource management: critical issues for the 90s. *J Small Business Manage*. 1990; 28:9-18.

¹⁰ Hornsby JS, Kuratko DF. Human resource management: critical issues for the 90s. *J Small Business Manage*. 1990; 28:9-18.

¹¹ Miles RE, Porter LW, Craft JA. Leadership attitudes among public health officials. *Am J Public Health*. 1966;56(12):1990-2005.

¹² Pinder CC. Valence-instrumentality-expectancy theory. In: Steers RM, Porter LW, eds. *Motivation and Work Behavior*. 5th ed. New York, NY: McGraw-Hill; 1991:144-164.

2. Цел на информацијата

- Цел на Информацијата е да даде приказ и оценка за развиеноста на здравствената мрежа на подрачјето на Центарот за јавно здравје – Скопје (мрежата на здравствените установи, организацијата на здравствените служби и во нив вработениот кадар).
- Да се даде целосен преглед на вработените здравствени работници, здравствените соработници и административно-техничкиот кадар во установите според видот и степенот на стручната подготовка.
- Да се прикажат стандардите на обезбеденост со лекари и здравствени работници со висока, виша и средна стручна подготовка во Скопскиот регион.

3. Материјал и метод на работа

Како материјал за работа користени се:

- Збирниот извештај за вработен кадар и организациската структура на здравствените установи (Образец бр. 3-00-60), кој согласно Законот за евиденции во областа на здравството се доставува еднаш годишно во Одделението за социјална медицина во Центарот за јавно здравје – Скопје.
- Обработените податоци од спроведениот попис на здравствените работници кои работеле во установите во Скопскиот регион на 31.12.2024 година.

Употребен е дескриптивно-информативен метод на работа. Направена е анализа за 2024 година со табеларен и графички приказ на показателите на структура и интензитет.

4. Резултати и дискусија

4.1 Мрежа на здравствени установи и организациски потенцијал (Скопски регион)

Мрежата на здравствени установи ги опфаќа оние здравствени установи кои редовно доставувале извештаи за 2024 година. Наша проценка е дека бројот на здравствени установи во Скопскиот регион е поголем и дека сеуште некои од нив редовно не ги исполнуваат законските обврски за известување.

Мрежата на здравствените установи преку кои се обезбедувала здравствената заштита на населението во општините во Скопскиот регион за 2024 година ја сочинуваат следните видови на здравствени установи: ординации по општа медицина, ординации по стоматологија, ординации по гинекологија и акушерство, специјалистичко – консултативни ординации, поликлиники од примарно и секундарно ниво, центар, општи болници, специјални болници, универзитетски клинички центри, универзитетски клиники, клиничка болница, институт за медицина на труд, институт за трансфузиологија, институт за јавно здравје, центар за јавно здравје, аптеки и останати. Во текот на 2024 година во општина Аеродром здравствена заштита спроведувале вкупно 95 здравствени установи. Тоа се : 31 ординација по општа медицина, 3 ординации по гинекологија, 34 ординации по стоматологија, 7 специјалистички стоматолошки ординации, 6 специјалистичко-консултативни ординации, 4 дијагностички лаборатории, 7 аптеки и 3 приватни поликлиники. Во општина Арачиново функционираше 4 здравствени установи: 2 ординации по општа медицина и 2 ординации по општа стоматологија. Во општина Бутел здравствена заштита спроведувале вкупно 20 установи. Шест ординации по општа медицина, 7 ординации по стоматологија, 1 специјалистичка стоматолошка ординација, 3 аптеки, две поликлиники и 1 специјалистичка консултативна ординација. Во општина Центар здравствени услуги обезбедувале 223 здравствени установи: здравствен дом, 3 центри, 23 ординации по општа медицина, 16 ординации по гинекологија, 39 стоматолошки општи ординации, 22 специјалистички стоматолошки ординации, 38 специјалистичко - консултативни ординации, 3 дијагностички лаборатории, два стоматолошки клинички центри, 32 универзитетски клиники, 14 институти, институт за јавно здравје и центар за јавно здравје, институт за трансфузиологија, 15 поликлиники, 9

аптеки, 1 специјална болница и 2 останати установи. Во општина Гази Баба работеле вкупно 59 здравствени установи. 25 ординации по општа медицина, 4 гинеколошки ординации, 18 ординации по општа стоматологија, една општа болница, 4 аптеки, 5 поликлиники, 1 специјалистичко консултативна ординација и 1 специјалистичко стоматолошка ординација. Во општина Илинден здравствена заштита спроведувале вкупно 14 установи. 4 ординации по општа медицина, 4 стоматолошки ординации, 2 специјалистички ординации по стоматологија, 1 ординација по медицина на трудот и 3 универзитетски клиники. Општина Шуто Оризари располагала со 8 здравствени установи. Две ординации за општа медицина, 2 ординации по стоматологија, една ординација по гинекологија и акушерство, 1 аптека и 2 поликлиники. Во општина Ѓорче Петров работеле 62 установи. Еден центар за дијализа, 22 ординации по општа медицина, 3 ординации по гинекологија, 20 стоматолошки ординации, 4 специјалистичко стоматолошки ординации, 2 специјалистичко консултативни ординации, 2 дијагностички лаборатории, 2 специјални болници, 4 аптеки и две поликлиники. Во општината Карпош во 2024 година во мрежата биле вклучени вкупно 119 установи. 31 ординација по општа медицина, 6 гинеколошки ординации, 34 ординации по стоматологија, 13 специјалистички ординации по стоматологија, 13 специјалистичко-консултативни ординации, 3 дијагностички лаборатории, една општа болница, 2 специјални болници, 1 клиничка болница, еден универзитетски институт, 1 универзитетска клиника, 6 поликлиники и 7 аптеки. Во општина Кисела Вода здравствена заштита спроведувале 55 здравствени установи. 21 ординација по општа медицина, 2 ординации по гинекологија, 17 ординации по општа стоматологија, 3 специјалистички ординации по стоматологија, 2 специјалистичко консултативни ординации, 5 аптеки, три дијагностички лаборатории и две поликлиники. Во општина Петровец имало 1 ординација по општа медицина, 1 општа болница, 2 аптеки и едно природно лекувалиште за рехабилитација. Од општина Сарај во 2024 година известиле вкупно 11 установи. 5 ординации по општа медицина, 1 ординација по гинекологија, 4 ординации по стоматологија и 1 аптека. Во општина Сопиште – 2 ординации по општа медицина, 2 ординации по стоматологија и 1 аптека. Во општина Студеничани вкупно имало 9 установи. Две ординации по општа медицина и три по општа стоматологија, две аптеки и 2 поликлиники. Во општина Зелениково 1 ординација по општа медицина. Во општина Чаир здравствена заштита спроведувале: Ј.З.У Здравствен

дом–Скопје, кој како установа има подрачни единици со свои служби во целиот Скопски регион, 24 ординации по општа медицина, 2 ординации по гинекологија, 15 ординации по стоматологија, 5 специјалистички ординации по стоматологија, еден институт, 1 специјална болница, 7 аптеки и 5 поликлиники. Од општина Чучер Сандево во 2024 година известиле две ординации по општа медицина (Табела 1.).

4.2 Кадровска обезбеденост на Скопскиот регион со здравствени работници и здравствени соработници

Дистрибуцијата на здравствените работници, здравствените соработници и останатите работници во установите на подрачјето на Скопје, прикажана е според дејности во амбулантно - поликлиничка, болничка, специјалистичко-консултативна, наставна, специјализирана превентивна дејност, аптекарска дејност и техничко-административна, во целост на Табела 2. Во установите на подрачјето на Скопскиот регион во 2024 година биле вкупно вработени 13.754 лица. Од нив 70,7% биле **здравствени работници**, или 9.725. **Здравствените соработници** учествувале со индекс од 8,4%, односно 1.161 лице. **Административно-финансиски, технички работници и хигиеничари**, биле вкупно 2.868. Тие учествувале со 20,8% од вкупно вработените на подрачјето на Скопскиот регион (Табела 2).

Бројот на здравствени работници го чинат: **5.189 здравствени работници со висока стручна подготовка** (53,3%), **48 здравствени работници со виша стручна подготовка** (0,4%), **4.488 работници со средна стручна подготовка** (46,1%) (Табела 2).

Во болничката дејност на подрачјето на Скопскиот регион, работеле **46,2%** од вкупниот број на вработени. Од нив **61,2%** биле здравствени работници, **9,5%** здравствени соработници и **29,1%** останатите работници (Табела 2).

Бројот на вработени во амбулантно-поликлиничката дејност во структурата на вкупно вработените во здравствениот систем на Скопскиот регион, учествувале со индекс од **17,3%**. Од нив, **87,6%** биле здравствени работници, **2,3%** здравствени соработници и **10,04%** останати работници во здравството (Табела 2).

На специјалистичко-консултативната дејност - во болниците на подрачјето на Скопскиот регион, им припаѓаат **9,03%** од вкупно вработените. Од нив **86,9%** биле

здравствени работници, **9,2%** здравствени соработници и **3,7%** останати работници во здравството (Табела 2).

На специјалистичко-консултативната дејност - вон болниците на подрачјето на Скопскиот регион, им припаѓаат **15,3%** од вкупно вработените. Од овие, **75,7%** биле здравствени работници, **8,2%** здравствени соработници и **16,04%** останати работници во здравството (Табела 2).

На фармацевтската (аптекарска) дејност и припаѓаат **4,9%** од вкупно вработените. **98,5%** од нив биле здравствените работници, здравствените соработници се **0,4%** и **1,03%** останатите работници во оваа дејност на подрачјето на Скопскиот регион (Табела 2).

На останатите здравствени дејности им припаѓаат **7,04%** од вкупно вработените во здравството на подрачјето на Скопскиот регион. Од нив **39,8%** биле здравствени работници, **21,05%** здравствени соработници и **39,1%** останати работници во здравството (Табела 2).

Дистрибуцијата на здравствените работници со висока стручна подготовка вработени во установите во Скопскиот регион според профилот/видот, вкупно и во одделните дејности посебно, е прикажана во Табела 3. Највисоко е учеството на здравствените работници со висока стручна подготовка во **болничката дејност**. Од вкупно 3.901 здравствен работник, 1.209 се лекари, 13 се стоматолози, 30 се фармацевти и 809 се останати (медицински сестри и останати здравствени работници со ВСС). **Амбулантно-поликлиничката дејност** ангажира вкупно 2.093 здравствени работници, 1.154 со висока стручна подготовка. Од нив 651 се лекари, 384 се стоматолози, 9 се фармацевти и 110 се останати.

Специјалистичко-консултативната дејност – во болниците ангажира вкупно 1.081 здравствен работник, 384 лекари, 4 стоматолози, 1 фармацевт и 216 останати.

Специјалистичко-консултативната дејност – вон болниците ангажира вкупно 1.595 здравствени работници, 396 лекари, 202 стоматолози, 8 фармацевти и 292 останати (Табела 3).

Здравствените работници со виша стручна подготовка – вкупно 48, во најголем број се ангажирани во специјалистичко – консултативна дејност – вон болничка (39,5%), потоа во болничка дејност (25%). Во амбулантно – поликлиничка дејност (ПЗЗ) тие учествуваат со

18,75%. Според видот најбројни се медицински сестри - техничари (43,75%) и физиотерапевтски техничари (20,8%) (Табела 4).

Здравствени работници со средна стручна подготовка во најголем број се анжирани во болничката дејност, 1.828, со индекс од 40,7%, а нивниот број во амбулантно-поликлиничката дејност бил 930 со индекс од 20,7% , додека нивниот број во специјлистичко-консултативната вон болничка дејност бил 678, со индекс на структура од 15,1%. Најбројни спрема видот меѓу здравствените работници со средна стручна подготовка се **медицинските сестри** со учество од 91,2% во болничката дејност, 63,6% во амбулантно-поликлиничката дејност и специјлистичко-консултативната вон болничка дејност со 40,8%. На второ место се лабораториските техничари кои со најголем број биле ангажирани во специјалистичко-консултативната дејност вон - болничка и тоа со индекс од 48,08% од вкупно вработените лаборантски техничари. **На трето место се фармацевтските техничари** кои се 90,8% застапени во фармацевтската дејност. (Табела 5). Дистрибуцијата на административно – техничкиот кадар спрема видот и, вкупно и во одделни здравствени дејност е дадена на Табела 6. Од табелата се гледа дека најголем број на административно – технички работници има во болничката дејност, односно 64,7% од вкупно вработените. Половина од нив работат како административни работници, а останатата половина се технички кадар.

Табела 7 ги прикажува постигнатите стандарди на обезбеденост на населението од Скопскиот регион со лекари, стоматолози и фармацевти. Во вон болничката здравствена заштита достигнат е стандард од 1 лекар ангажиран во лекувањето на 194 жители на Скопскиот регион. Во болничката здравствена заштита е достигнат стандард од 1 лекар ангажиран во лекувањето на 295 жители на Скопскиот регион, или вкупно во Скопскиот регион достигнат стандард е 1 лекар на 489 жители. Исто така, достигнат е стандард од 1.029 жители на 1 стоматолог и 1 фармацевт на 2.458 жители во вон болничка дејност на подрачјето на Скопскиот регион.

Во примарната здравствена заштита во 2024 година во Скопскиот регион во ординациите **по општа медицина** работеле вкупно 333 лекари. Од нив 35,1% биле лекари специјалисти. **Односот на здравствени работници со висока, виша и со средна стручна подготовка** на лекар бил 1:1 за Скопскиот регион, вкупно (Табела 8).

Во ординациите по општа медицина во 2024 година во Скопскиот регион остварени се 5907 посети по лекар, а дневниот просек по лекар за 2024 година изнесувал 26,6 посети.

Во **ординациите по гинекологија и акушерство** во текот на 2024 година во Скопскиот регион работеле 58 специјалисти и 64 останати здравствени работници, со меѓусебен сооднос блиску до 1:1 (Табела 9). Во ординациите по гинекологија биле остварени 4415 посети по лекар.

Ординациите по стоматологија биле обезбедени со 389 општи стоматолози и 215 специјалисти. Во спроведување на стоматолошката заштита во овие ординации учествувале и 542 лица со висока, виша и средна стручна наобразба (забен техничар или забен асистент) прикажани на Табела 10. Односот забни техничари и забни асистенти/стоматолози 1,08. **Во ординациите по педијатрија** во текот на 2024 година за Скопскиот регион биле вработени вкупно 35 лекари. Од нив 74,2% биле специјалисти и 25,7% општи лекари. Односот здравствени работници со висока, виша и средна стручна/лекари е поволен и во просек изнесува 1,5. (Табела 11).

Во **специјалистичките ординации** во текот на 2024 година во Скопскиот регион работеле вкупно 509 специјалисти, 50 лекари на специјализација и 18 лекари по општа медицина. Од здравствените работници со висока, виша и средна стручна подготовка во оваа служба работеле 944 останати здравствени работници. Постигнатиот однос на здравствени работници со висока, виша и средна стручна спрема/лекари е поволен и во просек изнесува 1,6. **Во болничката здравствена заштита** биле вработени вкупно 1.209 лекари, 992 специјалисти, 193 лекари на специјализација, 24 лекари по општа медицина, 13 стоматолози, а од нив 12 - стоматолози специјалисти, 30 фармацевти, а од нив 5 фармацевти специјалисти и 122 здравствени соработници. Односот здравствени работници со висока, виша и средна стручна подготовка/лекари е мошне поволен и во просек изнесува 2,1.

Анализираните податоци покажуваат дека достигнати се следните нивоа на обезбеденост на населението со здравствени работници:

- 1 доктор во вон болничка здравствена заштита на 194 жители од Скопскиот регион;
- 1 доктор во болничка здравствена заштита на 295 жители;
- 1 стоматолог во вон болничка здравствена заштита на 1.029 жители;
- 1 фармацевт во вон болничка здравствена заштита на 2.458 жители.

5. Заклучоци

- Во 2024 година бројот на евидентирани здравствени установи на територијата на Скопскиот регион е за 3,5% зголемен во однос на изминатата година, додека вкупно вработениот кадар е намален за 3,4%.
- Распределбата на здравствените установи според мрежата на територијата на Скопскиот регион покажува несоодветна дистрибуција на установите во градските наспроти руралните средини, со најголема концентарција во општина Центар (223).
- Регистрираните ординации од дејностите на ниво на примарна здравствена заштита во руралните општини функционираат во недоволен број, поради што е потребна мерка стимулација на младите лекари за основање на дејност во ова подрачје од Скопскиот регион.
- Ординации по гинекологија и акушерство, ординации по специјалистичко-консултативна дејност и дијагностички лаборатории не се евидентирани во руралните општини.
- Присутна е нерамномерна распределеност на специјалистичките ординации на секундарно ниво, односно највисока концентарција на овие ординации има во централното градско подрачје, поточно во општина Центар каде што се лоцирани 60,3% од сите специјалистички ординации од Скопскиот регион.
- Постои тренд на зголемување на бројот на Поликлиники како вид на здравствени установи на територијата на Скопскиот регион. Тоа зборува дека се зголемува бројот на повеќе установи кои како служби влегуваат во состав на една Поликлиника.
- Во однос на кадровската обезбеденост, најголем процент од 46,2% се здравствени работници вработени во болничката здравствена заштита, по нив следуваат вработените во амбулантно-поликлиничка здравствена заштита (17,3%) и специјалистичко-консултативната вон болничка здравствена заштита (15,3%).
- Повеќе од една третина, односно 37,7% од вработениот кадар е со висока стручна спрема. Вработените со виша стручна подготовка се намалени, додека со низа стручна спрема воопшто не се евидентирани.

- Во вон болничката здравствена заштита достигнат е стандард од 1 лекар ангажиран во лекувањето на 194 жители на Скопскиот регион. Во болничката здравствена заштита е достигнат стандард од 1 лекар ангажиран во лекувањето на 295 жители на Скопскиот регион, или вкупно во Скопскиот регион достигнат стандард е 1 лекар на 489 жители.
- Во примарната здравствена заштита постои однос на здравствени работници со висока, виша и средна стручна спрема/лекари кој е оптимален и во просек изнесува блиску 1:1.
- Постигнатиот однос на здравствени работници со висока, виша и средна стручна спрема/лекари во специјалистичките ординации е поволен и во просек изнесува 1,6.
- Во болничката здравствена заштита односот здравствени работници со висока, виша и средна стручна подготовка/лекари е мошне поволен, односно изнесува 2,1.
- Најголем процент на вработени лекари е во болничката дејност (42,9%), а воедно и медицинските сестри со средна стручна спрема завземаат најголемо учество токму во оваа дејност со 58,7%.
- Согласно спроведениот Попис за вработен кадар евидентно е дека голем број од здравствените установи не одговориле на оваа законска обврска за евиденции од областа на здравството, па врз основа на тоа недостасува дел од кадарот кој не е евидентиран.

6. Предлог мерки

- ✓ Обезбедување рамномерен развој и соодветна дистрибуција во Скопскиот регион за одржување на здравствената мрежа и нејзино обезбедување со соодветен кадровски потенцијал.
- ✓ Воведување мерка за стимулација на младите здравствените работници, првенствено лекари и медицински сестри со цел основање на дејност во руралните општини на подрачјето.
- ✓ Одржување и исполнување на предвидените стандарди на обезбеденост со здравствени работници (лекари, лекари специјалисти, останати медицински работници) како во односот меѓу вработените, така и во однос на населението.
- ✓ Понатамошно подобрување на соработката со здравствените установи во врска со подобрување на квалитетот на податоците и известувањето, воопшто.
- ✓ Подобрување на соработката со Државната здравствена и санитарна инспекција во смисла на контрола и исполнување на обврските што произлегуваат од законската регулатива со цел за поголем опфат и поголем квалитет во известувањето.
- ✓ Воведување на стандардизирана методологија за собирање, пресметување и анализа на здравствените индикатори согласно европската регулатива со можност за вкрстена проверка на квалитетот на податоците и нивна компарација во меѓународни рамки.
- ✓ Светската здравствена организација проценува проектиран недостиг од 10 милиони здравствени работници до 2030 година, главно во земјите со низок и понизок среден приход, според тоа нашите препораките се однесуваат за зголемен број на вработувања на здравствени работници во здравствените установи во Скопскиот регион.
- ✓ Зголемување на бројот и видот на обуки за здравствените работници и соработници со цел воведување и извршување на новите развојни методи во медицината и технолошките процеси во светот.

Референци

1. Петковски К., Симоновска В. (2008). Менаџмент во здравство. Херакли Комерц, Битола.
2. Public Health Functions Project. *The Public Health Workforce: An Agenda for the 21st Century*. Washington, DC:US Department of Health and Human Services; 1997.
3. Centers for Disease Control of Prevention. *Public Health's Infrastructure*. A status report prepared for the Appropriations Committee of the US Senate. Washington, DC: US Department of Health ft Human Services; 2001.
4. Association of State and Territorial Health Official, Council of State Governments, National Association of State Personnel Executives. *State Public Health Worker Shortage*. Washington, DC: ASTHO; 2004.
5. Council on Linkages Between Academia and Public Health Practice. *Evidence-Based Forum on Effective Recruitment and Retention Efforts*. Wachington, DC: Council on Linkages; 2004.
6. Fried BJ. Recruitment, selection and retention. In: Fried BJ, Fottler MD, Johnson JA, eds. *Human Resources in Health Care: Managing for Success*. 5th ed. Washington, DC: AUPHA; 2005: 163-204.
7. Џенет Е. П., Тауша Д.Р., Ли Т. (2011). Менаџмент на човечките ресурси. Академски печат, Скопје
8. Hornsby JS, Kuratko DF. *Frontline HR: A Handbook for the Emerging Manager*. Mason, OH: Texere; 2005:43-60.
9. Hornsby JS, Kuratko DF. Human resource management: critical issues for the 90s. *J Small Business Manage*. 1990; 28:9-18.
10. Hornsby JS, Kuratko DF. Human resource management: critical issues for the 90s. *J Small Business Manage*. 1990; 28:9-18.
11. Miles RE, Porter LW, Craft JA. Leadership attitudes among public health officials. *Am J Public Health*. 1966;56(12);1990-2005.
12. Pinder CC. Valence-instrumentalitu-expectancy theory. In: Steers RM, Porter LW, eds. *Motivation and Work Behavior*. 5th ed. New York, NY: McGraw-Hill; 1991:144-164.

Табела 1.Здравствени установи на територијата на Скопскиот регион: дистрибуција според видот по општини за 2024 година

Општина	вкупно	здравствен дом*	Центар	ординација					дијагностичка лабораторија	општа болница	спец.болница	клиника болница	клинички центар	институт**	завод	институт за трансфузиона медицина	ИЈЗ и ЦЈЗ	аптеки	поликлиники	Унив клиника	Орди мед труд	Забо техн лабор	Болн за нега	Унив институт	Останати
				општа медицина	гинекологија и акушерство	по стоматологij	спец. по стоматологија	спец.консулт ативна																	
0	1	2	3	4	5	6	7а	7б	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
1 Аеродром	95			31	3	34	7	6	4									7	3						
2 Бутел	20			6		7	1	1										3	2						
3 Гази Баба	59			25	4	18	1	1		1								4	5						
4 Ѓорче Петров	62		1	22	3	20	4	2	2		2							4	2						
5 Карпош	119			31	6	34	13	13	3	1	2	1						7	6	1				1	
6 Кисела Вода	55			21	2	17	3	2	3									5	2						
7 Сарај	11			5	1	4												1							
8 Центар	223	1	3	23	16	39	22	38	3		1		2	14		1	2	9	15	32					2
9 Чаир	61	1		24	2	15	5				1			1				7	5						
10 Шуто Оризари	8			2	1	2												1	2						
Скопје, град	713	2	4	190	38	190	56	63	15	2	6	1	2	15		1	2	48	42	33				1	2
11 Арачиново	4			2	0	2																			
12 Зелениково	1			1																					
13 Илинден	14			4		4	2													3	1				
14 Петровец	5			1						1								2							1
15 Сопиште	5			2		2												1							
16 Студеничани	9			2		3												2	2						
17 Чучер-Сандево	2			2																					
Скопје, село	40			14		11	2			1								5	2	3	1				1
Скопски регион	753	2	4	204	38	201	58	63	15	3	6	1	2	15	0	1	2	53	44	36	1	0	0	1	3

Извор: Центар за јавно здравје - Скопје

Забелешка: *На територијата на Скопскиот регион работат два здравствени дома, Здравствен дом Железничар (општина Центар) и Здравствен дом-Скопје (општина Чаир) чии служби се дистрибуирани во целиот регион. ** 32УК бидејќи посебно се прикажани ортопедија, траума КАРИЛ и ургентен центар.

Табела 2. Вработени во здравствените установи и другите установи кои вршат здравствена дејност во Скопскиот регион во 2024 година											
Здравствена дејност	Вкупно	Здравствени работници				Здрав. соработници	Останати работници во здравство				Се вкупно
		Висока	Виша	Средна	Ниска		Вкупно	Адми.	Тех. Кадар	Чист.	
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
амбулантно поликлиничка дејност (ПЗЗ)	2093	1154	9	930	0	56	240	81	150	9	2389
болничка дејност	3901	2061	12	1828	0	609	1857	895	738	224	6367
фармацевтска дејност	669	212	1	456	0	3	7	5	2	0	679
наставна дејност	186	149	1	36	0	17	125	75	20	30	328
специјалистичко-консултативна дејност-болничка	1081	605	2	474	0	115	47	39	0	8	1243
специјализирана превентивна дејност	170	90	4	76	0	88	70	46	24	0	328
техничко-административна дејност	30	20	0	10	0	99	184	89	86	9	313
специјалистичко-консултативна дејност- вон болничка	1595	898	19	678	0	174	338	214	83	41	2107
С е в к у п н о	9725	5189	48	4488	0	1161	2868	1444	1103	321	13754
Извор: Центар за јавно здравје - Скопје											

Табела 3.Дистрибуција на здравствени работници со висока стручна подготовка спрема видот / профилот, вкупно и во одделните здравствени дејности во Скопскиот регион во 2024 година												
Здравствена дејност	вкупно здрав. работници	Здравствени работници со висока стручна подготовка										Здрав. сораб.
		вкупно	Л е к а р и				Стоматолози		Фармацевти		Оста нати	
			Се	општа медици на	на спец.	Специ јалист	Се	од тоа спец.	Се	од тоа спец.		
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13
амбулантно поликлиничка дејност (ПЗЗ)	2093	1154	651	404	19	228	384	35	9	0	110	56
болничка дејност	3901	2061	1209	24	193	992	13	12	30	5	809	122
фармацевтска дејност	669	212	0	0	0	0	0	0	207	2	5	3
наставна дејност	186	149	118	16	13	89	0	0	3	1	28	15
специјалистичко-консултативна дејност-болничка	1081	605	384	6	48	330	4	3	1	0	216	96
специјализирана превентивна дејност	170	90	53	1	10	42	0	0	12	7	25	72
техничко-административна дејност	30	20	7	5	0	2	0	0	7	3	6	93
специјалистичко-консултативна дејност- вон болничка	1595	898	396	16	33	347	202	177	8	4	292	169
С е В к у п н о	9725	5189	2818	472	316	2030	603	227	277	22	1491	626
Извор: Центар за јавно здравје - Скопје												

Табела 4. Дистрибуција на здравствени работници со виша стручна подготовка спрема видот/профилот, вкупно и во одделните здравствени дејности во Скопскиот регион во 2024 година												
Здравствена дејност	вкупно здрав. работни.	Здравствени работници со виша стручна подготовка										Здрав. сораб.
		мед. сестри	забари	забни техн.	ртг техн.	физиот. техн.	фарм техн.	радиоте. техн.	акуш.	лаб. техн.	оста нати	
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13
амбулантно поликлиничка дејност (ПЗЗ)	9	2		1						1	5	
болничка дејност	12	8			1	3						2
фармацевтска дејност	1						1					
наставна дејност	1									1		
специјалистичко-консултативна дејност-болничка	2	2										
специјализирана превентивна дејност	4									4		
техничко-административна дејност												
специјалистичко-консултативна дејност- вон болничка	19	9				7				1	2	2
С е В к у п н о	48	21		1	1	10	1			7	7	4
Извор: Центар за јавно здравје - Скопје												

Табела 5. Дистрибуција на здравствени работници со средна стручна подготовка спрема видот/ профилот, вкупно и во одделните здравствени дејности во Скопскиот регион во 2024 година														
Здравствена дејност	вкупно здрав. работн.	Здравствени работници со средна стручна подготовка											Нижа	Здрав. сораб.
		мед. сестри	стом. сестри	забни техн.	ртг техн.	физот. техн.	радиот. техн.	фарм техн.	сан. техн.	акуш.	лабор. техн.	оста нати		
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15
амбулантно поликлиничка дејност (ПЗЗ)	930	592	261	4				6		23	44			
болничка дејност	1828	1668				47		28		75	10			458
фармацевтска дејност	456							456						
наставна дејност	36				1						35			2
специјалистичко-консултативна дејност-болничка	474	287			1	25				17	144			19
специјализирана превентивна дејност	76	14	1								38	23		16
техничко-административна дејност	10	3						7						6
специјалистичко-консултативна дејност- вон болничка	678	277	98	25	1	21		5			251			2
С е В к у п н о	4488	2841	360	29	3	93		502		115	522	23		503
Извор: Центар за јавно здравје - Скопје														

Табела 6. Дистрибуција на административен и технички кадар спрема видот/профилот, вкупно и во одделните здравствени дејности во Скопскиот регион во 2024 година							
Здравствена дејност	Административен и технички кадар						
	С е вкупно	Адм. вкупно	Адм. висока	Адм. виша	Адм. средна	Адм. нижа	Техн. кадар
01	02	03	04	05	06	07	08
амбулантно поликлиничка дејност (ПЗЗ)	240	81	23		58		159
болничка дејност	1857	895	321	2	572		962
фармацевтска дејност	7	5	3		2		2
наставна дејност	125	75	37		38		50
специјалистичко-консултативна дејност-болничка	47	39	6		33		8
специјализирана превентивна дејност	70	46	28	2	16		24
техничко-административна дејност	184	89	50	2	37		95
специјалистичко-консултативна дејност- вон болничка	338	214	72		142		124
С е В к у п н о	2868	1444	540	6	898		1424
Извор: Центар за јавно здравје - Скопје							

Табела 7.Здравствени работници со висока стручна подготовка според видови/профили, вкупно во болничките и вон болничките здравствени установи во Скопскиот регион во 2024 година												
Здравствени установи и установи кои вршат здравствена дејност	л е к а р и						лекари ангажирани за скопското население		стоматолози		фармацевти	
	в к у п н о		по општа мед.		специјалисти		вкупно	жители на лекари ангажиран за скопското население	вкупно	жители на стоматолог	вкупно	жители на фармацевт
	вкупно	жители на лекар	вкупно	жители на лекар по општа медицина	вкупно	жители на лекар специјалист						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Вон болнички	3128	194	448	1355	1038	585	707	859	590	1029	247	2458
Болнички	2061	295	24	25292	992	612	908	401	13	46693	30	20234
С е В к у п н о	5189	489	472	26647	2030	1197	1615	1260	603	47722	277	22691
Извор: Центар за јавно здравје - Скопје												

Табела 8. Вработени во ординациите по општа медицина во 2024 година во Скопскиот регион според стручната подготовка																
ОПШТИНА	ВКУПНО	Медицински работници										Немедицински работници				
		со висока подготовка					со виша подготовка		со средна подготовка		со ниска спрема	вкупно	психолози	социјални работници	останати	
		лекари				останати	вкупно	од тоа мед. сестри техничари	вкупно	од тоа мед. сестри техничари						
		вкупно	општа медицина	на спец.	специјалисти											
																1
Гази Баба	87	46	29	3	14	4				37	37					
Ѓорче Петров	51	26	24		2					25	25					
Карпош	99	48	37		11	7				44	4					2
Кисела Вода	53	27	17		10		1			25	25					
Центар	51	27	14	1	12	2				22	22					
Чаир	63	31	24	0	7					32	32					
Шуто Оризари	4	1			1		2			1	1					
Аеродром	100	51	30		21	6				43	43					
Сарај	22	11	8	0	3	1	1			9	9					
Бутел	26	13	9	0	4	2	2	2		9	9					
Арачиново	8	4	4							4	4					
Зелениково	4	2	1		1					2	2					
Илинден	21	10	6		4					11	11					
Петровец	4	2	1		1					2	2					
Сопиште	9	5	5							4	4					
Студеничани	6	3			3					3	3					
Чучер Сандево	4	2	2							2	2					
јавно здравство	113	24	1		23	16				73	68					
Вкупно	725	333	212	4	117	38	6	2		348	303	0	0	0	0	2
Извор: Центар за јавно здравје - Скопје																

Табела 9. Вработени во ординациите по гинекологија и акушерство во 2024 година во Скопскиот регион според стучната подготовка															
општина	вкупно	М е д и ц и н с к и р а б о т н и ц и										Немедицински работници			
		со висока подготовка					со виша подготовка		со средна подготовка		со ниска спрема	вкупно	психолози	социјални работници	останати
		лекари				останати	вкупно	од тоа мед. сестри техничари	вкупно	од тоа мед. сестри техничари					
		вкупно	општа медицина	на спец.	специјалисти										
Гази Баба	9	4			4				5	5					
Ѓорче Петров	6	3			3				3	3					
Карпош	15	8			8				7	7					
Кисела Вода	4	2			2				2	1					
Центар	64	29			29	7			28	28					
Чаир	12	6			6				6	5					
Шуто Оризари	2	1			1				1	1					
Аеродром	6	3			3	1			2	2					
Бутел	2	1			1				1	1					
Сарај	2	1			1				1	1					
Арачиново	0	0													
Зелениково	0	0													
Илинден	0	0													
Петровец	0	0													
Сопиште	0	0													
Студеничани	0	0													
Чучер Сандево	0	0													
Вкупно	122	58	0		58	8			56	54		0			0
Извор: Центар за јавно здравје - Скопје															

Табела 10.Вработени во ординациите по стоматологија во 2024 година во Скопскиот регион според стручната подготовка														
Општина	вкупно	Медицински работници												
		со висока подготовка					забари		забни техничари		забни асистенти		останати	
		лекари												
		вкупно	стоматолози	стоматолози на спец.	стоматолози специјалисти	останати								
							1	2	3	4	5	6		7
Гази Баба	76	42	37		5	5			1		28	28		
Ѓорче Петров	82	43	35		8	3			1		35	35		
Карпош	136	72	53		19	7			3		54	54		
Кисела Вода	99	57	44	0	13	4					38	38		
Центар	443	226	72	3	151	82			27		107	106	1	
Чаир	115	62	54		8	4			1		48	48		
Шуто Оризари	8	4	4								4	4		
Аеродром	103	54	44		10	8			1	0	40	40		
Бутел	26	15	14		1	1					10	10		
Сарај	15	8	7								7	7		
Арачиново	4	2	2								2	2		
Зелениково	0	0												
Илинден	12	6	6			1					5	5		
Петровец	2	1	1								1	1		
Сопиште	6	4	4			1					1	1		
Студеничани	23	12	12			1					10	10		
Чучер Сандево	0	0												
Вкупно	1150	608	389	3	215	117	0	0	34	0	390	389	1	
Извор: Центар за јавно здравје - Скопје														

Табела 11. Вработени во ординациите по педијатрија во 2024 година во Скопскиот регион според стручната подготовка

ОПШТИНА	ВКУПНО	Медицински работници										Немедицински работници				
		со висока подготовка					со виша подготовка		со средна подготовка			со ниска спрема	ВКУПНО	психолози	социјални работници	останати
		лекари				останати	ВКУПНО	од тоа мед. сестри техничари	ВКУПНО	од тоа мед. сестри техничари						
		ВКУПНО	општа медицина	на спец.	специјалисти											
											1					
Гази Баба	0	0														
Бутел	2	1			1				1	1						
Ѓорче Петров	11	5	1		4				6	6						
Карпош	13	7	2		5				6	6						
Кисела Вода	7	3	1		2				4	4						
Центар	15	7	1		6				8	8						
Чаир	4	2	1		1				2	2						
Аеродром	6	3	1		2				3	3						
Шуто Оризари	0	0														
Јавни здрав. установи	32	7	2		5	1			24	22						
Вкупно	90	35	9	0	26	1	0	0	54	52	0	0	0	0	0	0

Извор: Центар за јавно здравје - Скопје

Табела 12. Вработени во специјалистичките ординации во 2024 година во Скопскиот регион според стручната подготовка															
СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ ОРДИНАЦИИ НА Скопски регион		М е д и ц и н с к и р а б о т н и ц и										Немедицински работници			
		со висока подготовка					со виша подготовка		со средна подготовка		со ниска спрема	вкупно	психолози	социјални работници	останати
		лекари				останати	вкупно	од тоа мед. сестри техничари	вкупно	од тоа мед. сестри техничари					
	вкупно	вкупно	општа медицина	на спец.	специјалисти										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Гази Баба	88	28	2		26	21			39	38					
Ѓорче Петров	46	13	2		11	5			28	25					
Карпош	345	138	0	15	123	54	1	1	152	131					
Кисела Вода	6	3		0	3	0			3	3					
Центар	163	67			67	19	2	1	75	75					
Чаир	0	0			0				0	0					
Шуто Оризари	2	1			1				1	1					
Аеродром	22	12			12	4			6	6					
Бутел	70	15	8	1	6	8			47	47					
Сарај	0	0													
Арачиново	0	0													
Зелениково	0	0													
Илинден	0	0													
Петровец	0	0													
Сопиште	0	0													
Студеничани	0	0													
Чучер Сандево	0	0													
Јавни здрав. установи	779	300	6	34	260	207	2	2	270	250					
Вкупно	1521	577	18	50	509	318	5	4	621	576	0	0	0	0	0
Извор; Центар за јавно здравје - Скопје															